

3. БитякЮ. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: Монографія.- Х.: Право, 2005.-304 с.

4. Юрій Сергійович Шемшученко, Вадим Борисович Авер'янов. Теоретичні засади вирішення проблеми державного управління в Україні / Юрій Сергійович Шемшученко, Вадим Борисович Авер'янов, Юрій Сергійович Шемшученко, Вадим Борисович Авер'янов. // Наукова думка. – 1995. – №1995. – С. 23.

5. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / За заг. ред. Тимошука В.П., Школика А.М. – К.: КонЮ, 2007. – 735 с.

Скорик Тарас Миколайович,
курсант 4 курсу факультету підготовки
фахівців для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТАКТИЧНІ ПРИЙОМИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ

Тенденції розвитку кримінально-правових відносин, складна внутрішньо- економічна ситуація в країні, морально-психологічні та соціально-рольові ознаки особи злочинця, на сьогодні, дали поштовх до появи категорії кримінальних правопорушень, які все частіше вчиняються такою категорією осіб як неповнолітні.

Допит – це, насамперед, форма спілкування в рамках кримінального провадження, проте, варто зазначити, що таке спілкування з самого початку є нерівним. Тому слідчому потрібно увесь час контролювати процес допиту від початку до його закінчення.

Допит, залежно від різних критеріїв, поділяється на ряд видів. Наприклад, залежно від віку допитуваної особи, традиційно виділяють допит малолітньої особи, неповнолітньої дитини та дорослої людини. В подальшому, залежно від процесуального статусу допитуваної особи, допит поділяється на: допит підозрюваного, свідка, потерпілого.

Залежно від вище вказаних особливостей, обирається і відповідна тактика проведення слідчої (розшукової) дії. Під тактичними прийомами проведення допиту, слід розуміти сукупність психологічних методів впливу на допитувану особу з метою отримання від неї правдивих відомостей, що мають значення для кримінального провадження. При обранні тактичних прийомів проведення допиту, слідчий повинен враховувати ряд факторів. По-перше, це вік особи та її процесуальний статус, наприклад неповнолітня особа. Неповнолітньою є особа у віці від 14 до 18 років, що в деяких злочинах складає його суб'єкт [1, с. 119-120].

Особливістю проведення допиту неповнолітнього підозрюваного є те, що з даною категорією осіб найважче встановити позитивний психологічний контакт, оскільки, як правило, на дану категорію осіб впливає безпосередньо їх правовий статус. Вони здебільшого є пригніченими, не бажають вести розмову, відчують власну безвихідь та, в деяких випадках, безпорадність, часто можуть змінювати власні показання. Тому, важливим є факт встановлення атмосфери довіри з боку слідчого та встановити найбільш сприятливі для неповнолітнього умови, в яких він почував би себе «як вдома». Підлітки в більшості випадків правильно описують ситуацію та учасників події, але для них характерний не достатній життєвий досвід і обсяг знань, вони ще не здатні до зосередження уваги, та мають менший розвиток аналітичних здібностей [2, с. 333]. Ще однією особливістю проведення допиту неповнолітнього є те, що дана категорія осіб має схильність до фантазії (змішання реально сприйнятого та уявного), емоційності події.

Серед вчених панує думка, що неповнолітні особи (якщо вони є свідками у кримінальному провадженні) мають викликатися на допит тільки у крайніх випадках, коли без їх показань не можливо встановити істину, бо допит може негативно вплинути на їх психіку. В інших випадках, коли не має крайньої необхідності допитувати неповнолітнього, тобто у матеріалах є достатньо доказів і можна обійтись без допиту неповнолітнього, його виклик є не доцільним. Така позиція свідчить про визнання вченими за неповнолітніми особами особливого статусу.

Важливим питанням підготовки до допиту неповнолітнього є вибір доцільного місця і обстановки допиту, які повинні імпонувати допитуваному, та провести його найефективніше. По-перше, слідчому, що проводить таку слідчу дію необхідний окремих кабінет. По-друге, доцільним є складання плану допиту неповнолітнього із зазначенням даних, які необхідно враховувати в ході допиту, кола учасників допиту та основних запитань з послідовністю їх постановки. По-третє, надзвичайно важливим видається встановлення вище названого психологічного контакту, що полягає у наявності психологічної атмосфери, яка виявляється в оточуючій обстановці, та надання повних і правдивих показань [3, с. 326-332].

У процесі допиту неповнолітнього слідчому необхідно встановити з ним психологічний контакт. Для цього рекомендується провести бесіди на загальні теми (спорт, навчання, ігри, нові фільми, книжки та ін.), продемонструвати знання його потреб та інтересів. При допиті неповнолітнього підозрюваного слідчий повинен триматись спокійно, доброзичливо, але й достатньо твердо. Така манера поведінки сприяє встановленню необхідного контакту з підлітком, налаштовує його на відверту бесіду.

На думку В.М. Ковбаси, для результативного проведення спілкування з неповнолітньою особою вагомим є створення невимушеного доброзичливого відношення до неї [4, с. 255].

Також слід звернути увагу на те, що неповнолітньому допитуваному слід допомогти у формуванні правдивих показань. Слідчий не повинен використовувати постановку запитань, що мають елементи навіювання (навідніпитання). Дуже обережно слід застосовувати оголошення показань інших осіб. Постановка навідних питань нерідко є причиною виникнення добросовісних помилок у показаннях. Неправдиві ж показання неповнолітнього можуть бути наслідком помилкового розуміння «геройства», «товариськості».

На думку Ю.В. Рудницької при спілкуванні з неповнолітніми особами, не потрібно переходити на офіціоз по відношенню до них. Який може налякати і замкнути в собі дитину [5, с. 101]. При цьому мова повинна бути короткою, доступною, але не підробленою під сленг тінейджерів.

Специфічними тактичними прийомами, що можуть застосовуватися при допитах неповнолітніх, є: роз'яснення важливості повідомлення правдивих показань; демонстрація поінформованості про обставини життя допитуваного, його потреби, інтереси; роз'яснення сутності та значення пред'явлених і оголошених матеріалів; роз'яснення неправильно зайнятої позиції.

Таким чином, при обранні тактичних прийомів проведення допиту неповнолітнього, слідчий повинен враховувати цілу низку факторів щодо даної категорії осіб, та тієї ситуації, яка складається безпосередньо під час його проведення. Тож необхідно створити сприятливу атмосферу довіри між слідчим і допитуваним та пам'ятати про наявність специфічних рис психології дитячого, підліткового та юнацького періодів розвитку і враховувати їх під час отримання інформації.

1. Антонов Р.К. Особливості організаційно-тактичного забезпечення допиту неповнолітніх / Р.К. Антонов // Вісник АМСУ . Серія: «Право». – 2014. - № 1. – с.119-120.

2. Рогатинська Н.З. Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи / Н.З. Рогатинська, Р.М. Мудрак // Право і суспільство. – 2014. - № 5. – с. 333.

3. Баранчук В.В. Поняття та ознаки психологічного контакту в процесі допиту / В.В. Баранчук // Питання боротьби злочинністю: збірник наукових праць. – 2009. – №17. – с. 326-332.

4. Ковбаса В.М. Актуальні питання тактичного забезпечення допиту неповнолітніх / В.М. Ковбаса // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2014. - № 1. – с. 253-258.

5. Рудницька Ю.В. Тактика допиту неповнолітніх підозрюваних, які вчинили крадіжки / Ю.В. Рудницька // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. - № 1. – с. 100-102.